

تأثیر کارکرد شبانه روزی ها بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان بی سرپرست مدارس

راهنمایی منطقه یک آموزش و پرورش تهران (سال تحصیلی ۸۱-۸۰)

پژوهشگر: زهرا حصاری

مشاوران: دکتر امیر محمود حریری، دکتر علی رضا کلدی

Abstract

Objective: The aim of this study is to compare the effect of educational attention from foster care manager and family on educational progress in classmate unattended students and students who lived with their family in guidance school of region one in 1379 - 80 , Tehran - Iran.

Methods: The research method of this study is case - control. The samples consisted of : 50 unattended students as case group and 100 students who live with family. All two groups were selected through a randomized sampling among these two kinds of students who were classmates in six guidance schools in Tehran - Iran.

Measuring instruments consisted of : Interview , assigning first term school report in 79-80 , two questionnaires that were made by researcher , which their questions were about attention and follow up from foster care managers and families about educational situation of the students , and finally assigning two criterias for the means of their educational situation that lower than 14 showed undesired and more than 14 showed appropriate educational progress in two groups of students.

Results: t - test showed there is statistically significant difference between the mean of attention from foster care manager and families to educational situation in students ($t=1.99$, $P<0.05$). Also chi-square showed that educational situation of unattended students were less desired than students who lived with their families.

Conclusion: The result showed that although attention and follow-up about educational situation from foster care manager in some cases were more than families, but educational progress in students who lived with their families were more than unattended students.

Keywords: Educational Situation, Educational Attention , Unattended Students , Foster Care.

چکیده

این پژوهش یک تحقیق مورد - شاهدهی (کیس - کنترل) می باشد. هدف مقایسه وضعیت تحصیلی دانش آموز بی سرپرست با دانش آموزان دارای خانواده می باشد با توجه به تاثیر گیری میزان رسیدگی های که در امور تحصیلی از طرف مسئولین و خانواده انجام می گیرد.

فرضیه: ۱- بین نحوه رسیدگی به وضعیت تحصیلی توسط مسئولین و خانواده تفاوت وجود دارد ۲- بین وضعیت تحصیلی دو گروه دانش آموز تفاوت وجود دارد.

برای انجام این پژوهش دو گروه در نظر گرفته شدند. گروه مورد ۵۰ نفر کل فرزندان واجد شرایط ساکن در شبانه روزی ها و گروه شاهد ۱۰۰ نفر از دانش آموزان دارای خانواده (والدین هر دو) که بصورت نمونه گیری تصادفی از بین همکلاسان گروه اول در شش مدرسه راهنمایی انتخاب شدند.

ابزار پژوهش: ۱- مصاحبه، ۲- بررسی کارنامه ترم اول سال تحصیلی (۸۰-۱۷۹) ۳- پرسشنامه

تحلیل آماری

۱. آزمون t نشان داد ($t=1/99, P<0/05$) که بین میانگین رسیدگی به امور تحصیلی فرزندان بی سرپرست ($m=10/14$) و دارای خانواده ($m=9/46$) تفاوت معنی دار وجود دارد و با اطمینان ۹۵ درصد میزان رسیدگی به امور تحصیلی فرزندان شبانه روزی بیشتر است.

۲. آزمون مجذور خی و متل هنزل (متغیرهای مخدوش کننده) نشان داد وضعیت تحصیلی دانش آموزان بی سرپرست $OR=2/167$ برابر نامطلوبتر از دانش آموزان دارای خانواده است.

نتایج:

در بخش هدفهای ویژه نتایج حاکی از این است که:

میزان نظارت درسی و کمک درس و فراهم آوردن شرایط مناسب در زمان امتحان و فرصت مطالعه و اتاق مستقل برای مطالعه، معلم خصوصی و کلاس تقویتی که برای دو گروه از طرف مسئولین و خانواده انجام می گیرد مورد بررسی قرار گرفت و نشان داد وضعیت تحصیلی دانش آموزان علیرغم میزان رسیدگی بیشتر نامطلوبتر است.

مهمترین علت دوری از خانواده و زندگی در یک محیط مصنوعی که مشکلات عاطفی بسیاری به همراه دارد.

پیشنهادات

۱. وضع قوانین روشن برای انتقال فرزندان شبانه روزی به فرزند خواندگی و خانواده های داوطلب

۲. اجرای طرح کوچک سازی واحدهای شبانه روزی.

کلید واژه ها: شبانه روزی، رسیدگی تحصیلی، وضعیت تحصیلی، فرزندان بی سرپرست

مقدمه

وایلی و وانگ (۱۹۹۵) می نویسد آینده هر جامعه به

کودکان آن جامعه وابسته است (ص ۱۴).

خانواده: اولین محیطی که بنای تربیتی طفل پس از ولادت

در آن شکل گرفته و پرورش نماید و نخستین معلم و

مربی فرزند پدر و مادر وی می باشند.

نوجوانی مرحله یا دوره ای از زندگی است که حد فاصل

میان کودکی و بزرگسالی است و دوره نوجوانی چندین

سال از ۱۲ سالگی تا تقریباً ۱۸ سالگی به درازا می کشد.

در این دوره او گهگاه حرکات کودکان و گاهی حرکات

بزرگسالان را ارائه می دهد.

در مورد نوجوانی بحثهای متفاوتی است. گروهی نوجوانی را معلول عوامل و تغییرات درونی می دانند و گروهی آنرا زاینده عوامل و شرایط بیرونی، مسائل عاطفی نوجوانان در این دوره اهمیت دارد. والدین و مسئولین تحصیلی شبانه روزی ها با فرزندان روبرو هستند که برای نزدیک شدن به آنها و حصول نتیجه بهتر در امر تحصیل می بایست خاصی را که این نوجوانان در این سنین با آن درگیر هستند شناسایی نمایند.

مسائلی مربوط به دوره نوجوانی، همچنین مسائل مربوط به یادگیری و در مورد نوجوانان ساکن در شبانه روزی ها مسائل و مشکلات مربوط به این گروه یکی از مسائل عمده که نوجوانان با آن روبرو هستند مسئله شکل گیری هویت فردی است (که اصطلاحاً به آن بحران هویت می گویند).

جستجوی هویت فرد متضمن این است که شخص تشخیص دهد که برای او چه چیزهای مهم است و چه کارهای ارزشمند است و نیز متضمن معیارهای است که بر اساس آنها بتواند رفتار خود و دیگران را هدایت و ارزیابی کند. احساس هویت شخص در نوجوانی بتدریج بر پایه همانند سازی های گوناگون دوران کودکی تدوین می یابد. بخصوص در بین نوجوانان ساکن در شبانه روزی که گذر از این مرحله مشکلتر و حادثتر است.

نوجوانان به رقابت و دوستی با همسالان اهمیت می دهند. اجتماع نوجوانان محیطی را فراهم می سازد که در شخصیت هر یک از آنان اثر عمیق خواهد داشت.

نوجوانی که در خانواده احساس تبعیض، طرد شدگی و ناامنی کند ممکن است از نظر بهداشت روانی و سلامت عاطفی مورد تهدید قرار گیرد.

در خانواده هایی که جو عاطفی سالم در آنها وجود دارد و روابط اجتماعی مناسبی بین افراد خانواده برقرار است

کودک احساس امنیت می کند. چنین نوجوانی از سلامت روانی و پختگی عاطفی و رشد اجتماعی بهتری برخوردار است که طبعاً در سازگاری او با مدرسه و یادگیری پیشرفت تحصیلی وی تاثیر تعیین کننده ای دارد.

در خصوص یادگیری و عوامل موثر بر آن که در امر پیشرفت تحصیلی نقش بسزایی دارند می توان چنین بیان کرد که از یک طرف عوامل فردی و محیطی و اجتماعی در یادگیری انسان دخیل است و از سوی دیگر محرکهای نظیر انگیزش، تمرین، تکرار، رشد، آگاهی، تجارب قبلی که روند یادگیری را تند یا کند می کند.

پرورشگاه که امروزه به آن شبانه روزی می گویند در برگیرنده افرادی است که به نحوی از کانون گرم خانواده جدا می باشند. شبانه روزی تحت نظر سازمان بهزیستی می باشد که از شیرخواران تا بزرگسالان در آن می باشند. پسران قبل و یا بعد از سربازی زندگی مستقلی پیدا می کنند ولی دختران تا هنگامی که ازدواج نکنند زیر نظر سازمان بهزیستی می باشند.

کودکان و نوجوانان شبانه روزی ها یا از طریق خانواده و خویشاوندان و یا از سوی مراجع قضایی به شبانه روزی ها سپرده می شوند. از جمله علل فراوان ورود شخص به شبانه روزیها می توان کسبختگی خانواده، فوت والدین، اعتیاد یا بزهکاری والدین، والدین نامعلوم و فقر را نام برد.

شبانه روزی مجتمع خدمات حمایتی شبانه روزی مجتمع خدمات حمایتی به محلی اطلاق می شود که در داخل مجتمع واقع شده و فرزندان بالای پنج سال به تفکیک سن و جنس در مجتمعها جداگانه بصورت

¹ پایان نامه بررسی افسردگی بین دختران دبیرستان شبانه روزی یا

دختران دبیرستان غیر شبانه روزی. خاتم مینرا اجتماعی، پور، ۱۳۷۰، دانشگاه آزاد رودهن.

۲. بررسی مقایسه ای وضعیت تحصیلی فرزندان شبانه روزی با فرزندان خانواده
۳. شناسایی عللی که می توان با توجه به آنها به پیشرفت تحصیلی فرزندان کمک کرد.

اهداف ویژه

- الف. مقایسه وضعیت تحصیلی دو گروه مورد و مشاهده با تاثیر پذیری از نظارت و کمک درسی مسئولین تحصیلی شبانه روزی و خانواده
- ب. مقایسه وضعیت تحصیلی دو گروه مورد و مشاهده با تاثیر پذیری از فضای قیزيكي محیط خانواده و شبانه روزی شامل اتاق مجزا برای مطالعه آرامش با سر و صدای محیط
- د. مقایسه وضعیت تحصیلی دو گروه مورد و شاهد با تاثیر پذیری از شرایط و امکاناتی که خانواده و مسئولین تحصیلی برای امور درس دانش آموز فراهم می آورند. مانند: فراهم آوردن شرایط مناسب برای مطالعه در هنگام امتحانات برقراری کلاس تقویتی و معلم خصوصی.

فرضیه های پژوهش

۱. بین نحوه رسیدگی تحصیلی مسوولین شبانه روزی و نحوه رسیدگی تحصیلی خانواده تفاوت وجود دارد.
۲. وضعیت تحصیلی دانش آموزان مقیم در مراکز شبانه روزی از وضعیت تحصیلی دانش آموزان دارای

خانواده نامطلوبتر است.

روش پژوهش

این پژوهش دو گروه مورد- شاهدی بوده (Case-Control)

جامعه آماری فرزندان بی سرپرست سه شبانه روزی قدوسی و هاجر یک و سلمان. که دانش آموز دوره راهنمایی مدارس منطقه یک هستند و همکلاسان آنها در همین مدارس که ساکن خانواده می باشند و یا پدر و مادر هر دو زندگی می کنند.

شبانه روزی نگهداری و مراقبت می شوند. در این سنین با توجه به اهمیت امر تحصیل نسبت به ثبت نام فرزندان در زمان لازم اقدام و زمینه آشنایی و تطابق آنها با محیط جدید و ارزشهای جامعه فراهم می گردد. دستورالعمل شبانه روزی ها ۱۳۷۸.

پاره ای از مشکلات فرزندان جدا از خانواده^۲

۱. بی علاقگی به محیط
۲. بی توجهی به مسائل عاطفی در شبانه روزی
۳. در شبانه روزی ها علل عاطفی- روانی موثر بوده و مشکلات ارگانیکی در این کودکان کمتر دیده می شود. طبعاً جدائی از آغوش گرم نادر و دوری از نگاه پر مهر پدر همراه با حسرت داشتن فضای مطلوب خانواده کودک را در بیقراری ها و ناامنی ها قرار می دهند.

۴. تضادهای عاطفی و وعده های انجام نشده در تحقیقی که در سال ۱۳۷۲ با عنوان "بررسی کودکانی که مشکل عاطفی خود را بصورت خودداری از درس خواندن ابراز می کنند (در کودکان بی سرپرست). بعضی نتایج چنین بوده.

۱. عدم توجه به مشکلات عاطفی در نوجوانان در محیط های شبانه روزی سبب عقب افتادگی تحصیلی می شود.

۲. نداشتن انگیزه پیشرفت در بین نوجوانان ساکن در محیط شبانه روزی از عوامل عقب افتادگی تحصیلی است.

اهداف اصلی پژوهش

۱. بررسی وضعیت تحصیلی فرزندان شبانه روزی

^۲ مقایسه اختلالات عاطفی در کودکان بی سرپرست با کودکان عادی.

اظم ربیعی ۱۳۷۲ دانشگاه آزاد رودهن

جامعه نمونه و روش نمونه گیری

در این پژوهش دو گروه مورد- دانش آموزان بی سرپرست و گروه شاهد دانش آموزان دارای خانواده می باشند.

جامعه نمونه برای گروه اول کل ۵۰ نفر دانش آموز واجد شرایط سه واحد بهزیستی جامعه نمونه، برای گروه شاهد ۱۰۰ نفر همکلاسان گروه اول که از شش مدرسه بصورت نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند.

ابزار گردآوری اطلاعات

۱. بررسی کارنامه های ترم اول سال ۷۹-۸۰

۲. انجام مصاحبه

۳. تدوین پرسشنامه برای دو گروه مورد و شاهد.

توسط پژوهشگر

- تعیین ملاک برای چگونگی وضعیت تحصیلی دانش آموزان

انتخاب معدل ترم اول سال ۷۹-۸۰ برای ملاک سنجش، زیرا میانگین معدل دانش آموزان در ترم اول ۱۴ بود. لذا معدل ۱۴ به پایین برای تعیین وضعیت نامطلوب تحصیلی و معدل بالای ۱۴ برای تعیین وضعیت مطلوب تحصیلی دانش آموزان تعیین گردید.

روش آماری تجزیه و تحلیل اطلاعات روش کای اسکور^۱، تی تست^۲، میانگین^۳ و منتل هنتل^۴ استفاده شد.

نتایج

^۱ Chi-Square

^۲ T-Test

^۳ بررسی متغیرهای محدود کننده بر اساس آزمون منتل هنتل. فرمول در قسمت ضمیمه کتاب روشهای آماری و شاخصهای مداخلات دکتر محمد (صفحه ۲۷۱ الی ۲۸۶).

^۴OR

در بخش فرضیه ها یافته ها نشان داد:

- بین نمره رسیدگی تحصیلی در دانش آموزان ساکن در شبانه روزی و دانش آموزانی که در خانواده زندگی می کنند تفاوت وجود دارد. آزمون^۱ تست ($t=1/99$, $P<5/05$) نشان داد که میانگین فرزندان بی سرپرست ($M=10/14$, $SD=1/72$) از میانگین فرزندان دارای خانواده ($M=9/46$, $SD=1/96$) بیشتر است و با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه گرفت که به امور تحصیلی فرزندان شبانه روزی بیش از فرزندان که در خانواده زندگی می کنند رسیدگی می شود.

- در فرضیه بین وضعیت تحصیلی دانش آموزان ساکن در شبانه روزی با دانش آموزانی که در خانواده زندگی می کنند، تفاوت وجود دارد. یافته ها مبین قبول فرضیه بوده و نشان داد وضعیت تحصیلی دانش آموزانی که در شبانه روزی ها زندگی می کنند با دانش آموزان دارای خانواده یکسان نیست و در واقع وضعیت تحصیلی دانش آموزانی که در شبانه روزی ها زندگی می کنند ۲/۲ برابر نامطلوبتر از دانش آموزان دارای خانواده است.

در بخش سوالات یافته ها نشان داد:

- در سطح زیاد نظارت بر امور تحصیلی وضعیت تحصیلی نامطلوب در فرزندان شبانه روزی ۲/۲ برابر بیشتر از فرزندان است که در خانواده زندگی می کنند.

- حتی با وجود فراهم آوردن شرایط مناسب برای تحصیل در فرزندان ساکن شبانه روزی ها آنها به میزان ۴ برابر فرزندان که در خانواده که در خانواده زندگی می کنند دارای وضعیت تحصیلی نامطلوبتری هستند.

پیشنهادهای

۱. وضع قوانین روشن برای تسریع انتقال فرزندان واجد شرایط پذیرش در شبانه روزی ها به خانواده های داوطلب
۲. اجرای طرح کودک سازی واحدهای شبانه روزی به منظور کمتر شدن تعداد فرزندان
۳. مشارکت دادن فرزندان در برنامه ریزی ها به منظور ایجاد انگیزه
۴. تشکیل جلسات فردی و گروهی با فرزندان برای حل مشکلات درسی ایشان

منابع

- ← احمدی، حسن، نیکجهار، (۱۳۷۵)، روانشناسی رشد در مفاهیم بنیادی در روانشناس نوجوانی و جوانی، نشر بنیاد.
- ← دستورالعمل شبانه روزی های سازمان بهزیستی، دفتر امور شبه خانواده، ۱۳۷۸.
- ← شهر آرای مهرناز ۱۳۶۹، روانشناسی یادگیری کودک و نوجوان، انتشارات رشد ۱۳۷۲.
- ← سادات (۱۳۷۲) رفتار والدین با فرزندان، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان.
- ← عابدی جمال (۱۳۵۶)، تاثیر رفتار والدین در پیشرفتهای تحصیلی، انتشارات دانشگاه تربیت معلم
- ← هرگتهان، بی آر (۱۳۵۶)، مقدمه ای بر نظریه های یادگیری، ترجمه
- ← علی اکبر سیف، انتشارات آگاه

- علیرغم ارائه کمک درسی در سطح زیاد به دانش آموزانی که در شبانه روزی ها هستند همچنان آنها نسبت به دانش آموزانی که در خانواده زندگی می کنند. ۲/۹ برابر دارای وضعیت تحصیلی نامطلوبتری هستند.
- داشتن یا نداشتن اتاق مستقل برای مطالعه در وضعیت تحصیلی دانش آموزان تاثیر نداشته.
- دانش آموزان ساکن در شبانه روزیها حتی با داشتن فرصت مطالعه بیش از سه ساعت در روز کماکان در مقایسه با فرزندان که در خانواده زندگی می کنند دارای وضعیت تحصیلی نامطلوبتری هستند.
- فراهم آوردن معلم خصوصی در وضعیت تحصیلی دانش آموزان بدون تاثیر بوده.
- فرزندان که در شبانه روزی ها هستند چنانچه در کلاسهای تقویتی شرکت نکنند در مقایسه با فرزندان که در خانواده زندگی می کنند ۲/۷۳ برابر دارای وضعیت تحصیلی نامطلوبتری هستند.
- با وجود وضعیت آرام در محیط مطالعه دانش آموزانی که در شبانه روزی ها زندگی می کنند در مقایسه با دانش آموزانی که در خانواده زندگی می کنند به میزان ۱۱/۴ برابر دارای وضعیت تحصیلی نامطلوبتری هستند.

عوامل

۱. دوری از پدر و مادر و خانواده و زندگی در محیطی مصنوعی که مشکلات عاطفی بسیاری به همراه دارد.
۲. نداشتن انگیزه برای پیشرفت
۳. نداشتن الگوهای مناسب برای یادگیری